

Beleidskompasformulier voor internetconsultatie

Titel:

(Vul hier de publicatietitel van de internetconsultatie in)

Wet bestemming lichamen van overledenen

∞ Wie zijn belanghebbenden en waarom?

[Toelichting](#)

Hulpvragen

- Wie zijn direct of indirect belanghebbenden bij het betreffende vraagstuk?

Alle bewoners van Nederland
Uitvaartondernemers
Houders van begraafplaatsen
Houders van crematoria
Gemeenten
Provincies
Medewerkers postmortale zorg (waaronder ook thanatopracteurs)
Forensisch artsen
Opsporingsinstanties (politie, OM) Toezichthouder IG

- Wie beschikken er over relevante kennis over en ervaring met het vraagstuk?

Zie vorige blok

- Op welke wijze zijn belanghebbenden tot nu toe in de verschillende fasen van het beleidstraject betrokken?

Bij de voorbereiding van het wetsvoorstel zijn de belanghebbenden door de ministeries van BZK, J&V en/of VWS op de volgende manier betrokken:

Alle bewoners van Nederland De Tweede Kamer heeft middels initiatiefnota's, moties, Kamervragen en inbreng tijdens overleggen uiteenlopende onderwerpen en wensen onder de aandacht gebracht. De tevredenheid over uitvaarten (zowel in zijn algemeenheid als onderdelen van de uitvaart en de voorbereiding) is meermaals gepeild bij een representatieve groep Nederlanders.

Uitvaartondernemers, houders van begraafplaatsen en houders van crematoria: Er is veel overleg geweest met vertegenwoordigende koepelorganisaties, maar ook met individuele uitvaartondernemers, erop gericht om een representatief en afgewogen beeld te krijgen van de behoeften en knelpunten in de uitvoeringspraktijk.

Medeoverheden: Met de VNG is overlegd over de inhoud van het wetsvoorstel, in het bijzonder voor zoverre bepalingen gemeenten raken. Verder is overlegd met diverse gemeenten in het kader van eeuwigdurende grafrust.

Medewerkers postmortale zorg (waaronder ook thanatopracteurs) Er is contact geweest met vertegenwoordigers van deze groep.

Forensisch artsen, Opsporingsinstanties (politie, OM), Toezichthouder IGJ Er zijn expertbijeenkomsten georganiseerd met vertegenwoordigers van organisaties in de strafrechtketen (politie, OM, NFI) en de beroepsgroep van forensisch artsen. Ook buiten deze expertbijeenkomsten is regelmatig contact geweest met deze partijen.

Voor de benodigde kennisverwerving is ook onderzoek verricht (naar gevolgen alkalische hydrolyse met daarbij afvoer effluent, het ruimen van graven, eeuwigdurende grafrust).

1. Wat is het probleem?

[Toelichting](#)

Hulpvragen

a) Wat is het probleem?

De kaders van de Wet op de lijkbezorging (hierna ook: Wlb) voldoen niet meer in alle opzichten aan de maatschappelijke behoeften rondom het bestemmen van het lichaam (bijvoorbeeld alkalische hydrolyse als nieuwe techniek en het gezamenlijk bestemmen van overledenen) en verdient ook in een aantal andere opzichten verbetering, zoals bijvoorbeeld bij het overlijdensonderzoek (ook onduidelijkheid over de bevoegdheden, rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende betrokken partijen in het overlijdensonderzoek), en voor wat betreft de identificatie en borging van de lichamelijke integriteit van overledenen.

b) Wat zijn de oorzaken van het probleem?

Wet is niet meer wezenlijk aangepast sinds 2009 en wordt als verouderd geacht gelet op de zojuist genoemde punten onder a), zoals bijvoorbeeld de belangstelling voor nieuwe bestemmingen.

c) Wat is de omvang van het probleem?

n.v.t. (niet gekwantificeerd)

d) Wat is het huidige beleid en wat heeft de evaluatie opgeleverd?

De Wlb biedt kaders, zie ook onder 2) wat is het beoogde doel. Het beleid m.b.t. de uitvaartsector is gericht op zelfregulering. Bij behoefte wordt zelfregulering ondersteund door het ministerie van BZK. Het beleid als zodanig is niet geëvalueerd. Uit een peiling onder een representatieve groep Nederlanders blijkt de tevredenheid over de bevroegde onderwerpen (m.n. het functioneren van de uitvaartsector) groot.

e) Wat gebeurt er als de overheid niets doet (Nuloptie)? Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?

- Alkalische hydrolyse als bestemming lichaam overledene niet mogelijk, terwijl hier wel maatschappelijke behoefte aan is en deze techniek wel toelaatbaar is bevonden.
- Het overlijdensonderzoek verloopt suboptimaal, mogelijk worden daardoor misdrijven gemist.
- Gezamenlijk bestemmen van lichamen overledenen is niet mogelijk, terwijl daar wel behoefte aan is.
- Binnen 24 uur begraven wordt onnodig bemoeilijkt door vergen instemming burgemeester.
- Andere maatschappelijke behoeften kunnen geen invulling krijgen, zoals bergen asbus in kist bij begraving, mengen van de as, etc.
- Het wordt niet duidelijk dat de rechten die toekomen aan Kerkgenootschappen op grond van de Wlb ook toekomen aan andere religieuze en levensbeschouwelijke instellingen.
- Geen verduidelijking van de regels voor achtergebleven asbussen en over identificatie van overledenen.
- Geldt er geen langere grafrust voor onbekende overledenen.
- Onduidelijkheid over rechten en plichten ten aanzien van lichaamsdelen.
- Er is geen wettelijk toezicht op de lijkschouw mogelijk, omdat dit buiten de Wet BIG valt. Er zijn dan ook geen sancties.

2. Wat is het beoogde doel?

[Toelichting](#)

Hulpvragen

- a) Wat zijn de beleidsdoelen?

Om te waarborgen dat op een zorgvuldige wijze wordt omgegaan met het lichaam van de overledene is het van belang om regels te stellen over de bestemming van het lichaam. Momenteel voorziet de Wlb hierin. Deze wet stelt regels over de gang van zaken en de rechten en plichten vanaf het moment van overlijden tot het moment waarop het lichaam van een overledene een bestemming heeft gekregen, en in bepaalde gevallen ook nog op de periode daarna. Het lichaam dient tijdig een bestemming te krijgen die gericht is op het doen vergaan van het lichaam, zoals bijvoorbeeld het geval is bij begraven en cremieren. De Wlb bepaalt limitatief welke bestemmingen van het lichaam zijn toegestaan, namelijk begraven, cremieren, terbeschikkingstelling aan de wetenschap en (in uitzonderlijke gevallen) het zeemansgraf. Ten behoeve van de nagedachtenis aan de overledene is in de Wlb niet alleen de crematie van het lichaam geregeld, maar ook de bestemming van de as die daarna resteert. Bij de keuze voor een bestemming zijn de (vermoedelijke) wensen van de overledene leidend, voor zoverre dat redelijkerwijs geveerd kan worden. In de Wlb zijn ook bepalingen opgenomen over het onderzoek naar de doodsoorzaak na overlijden ten behoeve van de opsporing van strafbare feiten en de bescherming van de volksgezondheid.

- b) Aan welke [duurzame ontwikkelingsdoelen \(sustainable development goals, SDG's\)](#) en [brede welvaartsuitkomsten](#) dragen de doelen bij?

n.v.t.

3. Wat zijn opties om het doel te realiseren?

[Toelichting](#)

Hulpvragen

- a) Wat zijn kansrijke aangrijpingspunten om het doel te realiseren?

Het gesloten stelsel van de Wlb belemmert het vervullen van maatschappelijke behoeften omtrent het bestemmen van het lichaam van de overledene. Dat betekent dat wetswijziging nodig is om in deze behoeften te voorzien.

- b) Wat zijn, gegeven de aangrijpingspunten, kansrijke beleidsopties?

Wetswijziging

- c) Wat is de [beleidstheorie \(doelenboom\)](#) per kansrijke beleidsoptie?

n.v.t.

4. Wat zijn de gevolgen van de opties?

[Toelichting](#)

Hulpvragen

- a) Wat zijn de verwachte gevolgen per beleidsoptie?

Primaire gevolg zou moeten zijn dat de bestemming van het lichaam van een overledene beter overeenkomt met diens wens of vermoedelijke wens. Verder wordt verbetering van het overlijdensonderzoek verwacht, zodat beter beoordeeld kan worden of er sprake is van een natuurlijke dood of dat mogelijk sprake is van overlijden als gevolg van een misdrijf

- b) Welke [verplichte toetsen](#) zijn van toepassing en wat zijn daarvan de uitkomsten (voor zover bekend)?

Regeldruktoets, uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid, uitvoerbaarheidstoets decentrale overheden. (de uitvoerbaarheidstoets is onderaan als bijlage bijgevoegd)

5. Wat is de voorkeursoptie?

[Toelichting](#)

Hulpvragen

a) Wat is het voorstel?

Wetswijziging

b) Hoe houdt het voorstel rekening met:

- [doeltreffendheid](#) en [doelmatigheid](#);
- uitvoerbaarheid voor alle relevante partijen (inclusief [doenvermogen](#), [regeldruk](#) en [handhaving](#));
- brede maatschappelijke impact?

Zie meer in onderaan bijgevoegde bijlage uitvoerbaarheidstoets decentrale overheden.

c) Wat zijn de risico's en onzekerheden van dit voorstel?

-

d) Hoe ziet de voorgenomen [monitoring en evaluatie](#) eruit?

Evaluatie van de wet 5 jaar na inwerkingtreding

Bijlage Uitvoerbaarheidstoets decentrale overheden

De uitvoeringsconsequenties voor decentrale overheden ten aanzien van het wetsvoorstel Bestemming lichamen van overledenen zijn beperkt en het wetsvoorstel is in balans ten aanzien van ambitie, taken, middelen en veranderkracht. Enkele taken van een decentrale overheid (in deze de gemeenten) veranderen slechts in beperkte of overzichtelijke mate; de verantwoordelijkheden van elke bestuurslaag blijven hetzelfde; het financieel arrangement blijft hetzelfde; het effect is voor alle decentrale overheden vergelijkbaar en de risico's veranderen nagenoeg niet. BZK, JenV en VWS gaan kijken of gelet op de consultatiereacties en de resultaten van de uitvoeringstoetsen het wetsvoorstel gewijzigd moet worden en of de reeds beschikbare dekking toereikend is. Daarbij is het uitgangspunt dat het uiteindelijke wetsvoorstel moet vallen binnen het beschikbare financiële kader.

Een goede balans tussen de middelen (financiën en juridisch instrumentarium) voor medeoverheden alsmede uitvoeringsorganisaties en de taken waar zij voor staan, met meerjarige stabiliteit en helderheid over hun meerjarig financieel kader, is van belang. Om gaandeweg zicht en grip te houden op voortgang en effecten van deze wetswijziging wordt deze wet na vijf jaar geëvalueerd. Als in overleg tussen Rijk en gemeenten, politie en openbaar ministerie gezamenlijk wordt geconstateerd dat de (financiële) effecten bij gemeenten zich niet goed verhouden tot de eerder verwachten (financiële) effecten, wordt gekeken naar de oorzaken daarvan en worden, aansluitend bij die oorzaken, eventueel te nemen maatregelen geïnventariseerd. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties komt in overleg met de ministers van Justitie en Veiligheid en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport op basis van hierboven genoemde evaluatie met een structureel voorstel hoe om te gaan met een financiële ontwikkeling als die afwijkt van het overeengekomen meerjarig financieel kader. Het kan hierbij gaan om voorstellen voor bijsturing of anderszins te treffen maatregelen en/of te komen met aanvullende structurele financiële middelen voor het dekken van eventueel ontstane tekorten. Indien wordt besloten maatregelen te treffen moet daarbij rekening worden gehouden met alle effecten, zoals de effecten op uitvoerbaarheid, de effecten op de kwaliteit waarmee gemeenten invulling kunnen geven aan hun taken en effecten op de beheersbaarheid.

In dit wetsvoorstel worden in de eerste plaats de keuzemogelijkheden uitgebreid voor de overledene en de nabestaanden die voorzien in de uitvoering van de bestemming. Zo wordt, naast de bestaande bestemmingen van begraven, cremen en terbeschikkingstelling aan de wetenschap, met dit wetsvoorstel alkalische hydrolyse als nieuwe bestemming voor het lichaam van overledenen geïntroduceerd. Ook ten aanzien van de al bestaande bestemmingen biedt het wetsvoorstel nieuwe keuzemogelijkheden. Zo wordt het begraven binnen 24 uur vergemakkelijkt en ook wordt gezamenlijk begraven en cremen mogelijk. Ten slotte worden onder andere wijzigingen voorgesteld voor de verbetering van het overlijdensonderzoek, de identificatie en de borging van de integriteit van het lichaam van overledenen.

De inwerkingtreding van het wetsvoorstel is voorzien op 1 januari 2026. De budgettaire consequentie voor JenV is bij inwerkingtreding een structurele reeks m.i.v. 2026 ad € 4,03 mln. Deze reeks wordt naar verwachting als volgt verdeeld: er wordt € 3,23 mln. overgeheveld naar de gemeenten (via algemene uitkering gemeentefonds); € 0,3 mln. naar Forensische opsporing en € 0,5 mln naar de IGJ.

De gemeenten

De nieuwe gemeentelijke taken zijn voor alle verschillende typen gemeenten uitvoerbaar. De extra taken zijn op het gebied van postmortaal onderzoek. Uitbreiding bevoegdheden gemeentelijk schouwarts. De totale kosten worden voor de gemeenten bij inwerkingtreding geraamd op structureel ca. € 3,23 mln. per jaar, wat door JenV structureel wordt overgeheveld naar de algemene uitkering van het gemeentefonds. De onderstaande tabel geeft de structurele kosten bij inwerkingtreding voor de gemeenten weer.

	2025	2026	2027 e.v.
Postmortaal toxicologisch onderzoek (A)	€ 0	€ 1.716.000	€ 1.716.000

Aanvullend labonderzoek (B)	€ 0	€ 248.000	€ 248.000
Postmortaal radiologisch onderzoek (C)	€ 0	€ 966.000	€ 966.000
Overige kosten (D)	€ 0	€ 300.000	€ 300.000
Totaal	€ 0	€ 3.230.000	€ 3.230.000

Tabel 1 | totaal structurele kosten Gemeenten

Ad A) De verwachting op basis van de ervaringen in drie regio's is dat bij ca. 30% van de schouwen aanvullend postmortaal toxicologisch onderzoek zal worden ingezet door de forensisch arts.

In een onderzoeksrapport van NIVEL uit 2017 wordt het aantal schouwen per jaar op 10.000 geschat¹ (exclusief euthanasie). Gelet op cijfers uit 10 GGD regio's over 2019 lijkt dit aantal ruim 11.000 te zijn. Daarmee komt het landelijk extra aantal onderzoeken uit op ca 3.300 per jaar. De gemiddelde kosten voor de GGD per onderzoek bedragen € 520.

Toelichting gemiddelde kosten GGD per onderzoek, zie bijgevoegde tabel 2.

Toxicologie	Gemiddeld ex. BTW
Labkosten	€ 300
Inzet forensisch arts	€ 100
Overige personeelskosten GGD	€ 35
Vervoerkosten/logistiek	€ 55
Overige kosten	€ 30
Gem kosten per onderzoek	€ 520

Tabel 2 | gemiddelde kosten per toxicologisch onderzoek

Ad B) Voor de extra postmortale onderzoeken zal in afgerond 25% van de gevallen labonderzoek (te weten: ca. 765) nodig zijn. Kosten per labonderzoek bedragen € 325.

Ad C) Omdat de ervaringen met postmortaal radiologisch onderzoek in de eerstelijns forensische geneeskunde tot nu toe erg beperkt zijn, kan alleen een voorzichtige indicatie gegeven worden. Om een inschatting te geven van de kosten is informatie opgevraagd bij de afdeling radiologie van het Maastricht UMC. Aangenomen wordt dat in 600 radiologische onderzoek per jaar zullen plaatsvinden (ca 5 % van de schouwen).

Op basis van de aanname dat er altijd een 'total body CT' wordt gemaakt en bij circa 50% een MRI-scan zal gemiddeld genomen de prijs per onderzoek variëren tussen de € 1600 en € 1900. In deze onderbouwing wordt uitgegaan van de ondergrens.

Ad D) Overige kosten. Denk hierbij aan het aanbrengen van het identificerend middel door de gemeentelijke lijkschouwer vlak na de identificatie is een nieuwe handeling die uitgevoerd moet worden.

Forensische opsporing

Toepassing van de ruimere onderzoeksbevoegdheid voor de gemeentelijk schouwarts zal er naar verwachting toe leiden dat er meer potentiële misdrijven boven tafel komen. De kosten die voortvloeien uit de verwachte toename van forensisch onderzoek door de politie, het OM en het NFI worden bij inwerkingtreding geraamd op ongeveer € 300.000 per jaar wat, door JenV structureel wordt overgeheveld naar politie, OM en NFI.

¹ <https://nivel.nl/en/publicatie/doorrekening-van-het-centralisatiescenario-voor-forensisch-medisch-onderzoek-en>

	2025	2026	2027 e.v.
Forensische opsporing	€ 0	€ 300.000	€ 300.000
Totaal	€ 0	€ 300.000	€ 300.000

Tabel 3 | totaal structurele kosten Forensische opsporing

Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd

Om de toezichtstaak ten aanzien van de schouw uit te kunnen voeren, schat de IGJ in 4 fte extra nodig te hebben. Inclusief ondersteunende kosten komt dit neer bij inwerkingtreding op ongeveer € 500.000 per jaar, wat door JenV structureel wordt overgeheveld naar IGJ.

	2025	2026	2027 e.v.
Toezichtstaak IGJ	€ 0	€ 500.000	€ 500.000
Totaal	€ 0	€ 500.000	€ 500.000

Tabel 4 | totaal structurele kosten IGJ